

De minstens eens zoo groote zwarte kikers van de Kleine Hazelmuis daarentegen zien U aan met 'n soort vertrouwen.

Doch laat me, waaf ik loch in de onmogelijkheid verkeer U 'n welgelikend portret van dit muisje te schilderen, overgaan tot te geven voor zoover ik kan van hare gedragingen buiten.

De Kleine Hazelmuis is 'n nachtdier, dat, wanneer 't den dag slapende heeft doorgebracht, tegen 't vallen van den avond wakker wordt, om voedsel te zoeken.

Haar eten bestaat uit nolen, eikels, beuken, allerlei zaden, rijpe vruchten, bessen en bladknoppen. Hazelnooten zijn haar lievelingsspijzen.

Ze houdt van gezelschap. Waar men één exemplaar vindt, kan men haast zeker zijn meerdere dezer muisjes te zullen aantreffen.

'k Heb daarom goede hoop, in de buurt van Schinveld nog wel andere Kleine Hazelmuisen te zullen vinden.

Meestal met tweeën maken ze zich 'n nest in dicht kreupelhout. De woning bestaat uit graspielen, bladeren, mos, plantenwortels en haren.

Ze kunnen allerbehendigst klimmen en voeren op de dunste takken ware acrobaten-toeren uit.

Tegen Juli heeft de paartijd plaats, in Augustus werpt 't wijf drie tot vier naakte, blinde jongen in 'n kogelvormige kunstige kraamkamer, die ongeveer één meter hoog aangebracht is in een struik.

De kleintjes groeien heel snel en zijn half October gansch volwassen. Dan betrekken de Kleine Hazelmuisen haar winterkwartier.

Daarvoor maken ze zich ween kogelronde nestjes uit allerhande plantendeelen.

Deze nesten bouwen ze op verborgen plaatsen, onder boomstronken, in gapen en holen, onder 'n hoop dorre bladeren enz.; waarin ze vooraf ook allerlei eetwaren hebben bijeengebracht, bij wijze van winterprovisie.

Haar slaap is zeer vast en duurt onafgebroken wel 6 tot 7 maanden.

Slapende Kleine Hazelmuisen verraden heel dikwijls hare schuilplaats door 't fijn piepend geluid, 't welk ze laten hooren.

midden een leeuw (13.50 M. hoog) op een voetstuk van 21.50 M.

Weelderige, dichte bosschen aan weerskanten langs de hellingen maken de natuur hier tot iets grootsch.

Er groeien vele vreemde gewassen, zoo o.a. Helleborus foetidus (of Niger?)

't Is 'n prachtig mooi landschap, dat hier en daar wel eens doet denken aan de Pyreneeën in minialuur, met tal van beken, vele grijze, grauwe en gele hardsteenen rotsen, vaak gespleten en door den tijd verweerd en verbrokken.

Op een der schoonste en zeldzaamste plekken ben ik echter nooit geweest, (ik wilde er in 1914 een kijkje gaan nemen!), een goed uur verder, in de z.g. Hooge venen (hautes fagnés), nabij de „Baraque Michel.”

Deze venen zijn zeer uitgestrekt, loopen door naar Pruissen en moeten erg gevaarlijk zijn, wil men ze zonder gids bezoeken.

De grond zou u hier en daar onder de voeten wegzinken.

Ze liggen zeer hoog, bijna 700 M. boven de zee. In den winter is 't er, evenals in de heele streek van Limbourg, Dolhain, Baele enz. uiterst koud.

De heer L. Frédéricq, professor aan de Universiteit van Luik heeft in eene interessante uitgegeven conferentie aangetoond, dat dit hooge plateau gelijkenissen

'k. Kan me, terwijl 'k deze regels schrijf, daarvan in eigen huis overtuigen.

M'n Kleine Hazelmuis loch, die 't uitstekend maakt, heeft zich in hare kooi, uit papiersnippers en watten 'n nest gebouwd.

Duidelijk hoor 'k haar, op 't oogenblik, piepen, ofschoon ze in haar gezonden, vasten Hazelmuisen-slaap verzonken ligt.

Maar, over 'n minnigevangen Kleine Hazelmuis vertel ik later.

Raath-Bingelrade. JOS. CREMERS.

Twée oude boomen.

Zelfs de meest alledaagsche boomien mogen zich in belangstelling verheugen als ze maar opvallen door buitengewonen omvang of de kenmerken dragen van hoogen ouderdom.

Gewone boomsoorten worden minder voor sieraad, veel meer met 't oog op hun hout of hun vruchten aangeplant.

't Moeten wel bijzondere omstandigheden zijn, die hen als ze een reusachtigen omvang of hoogen leeftijd bereikt hebben, voor de bijl van den hout-hakker zullen sparen.

Wie herinnerl zich niet de meer dan honderdjarige beuken, die eenmaal, niet lang geleden, sieraad waren van de Moorheide?

Wat 'n belangstelling was er aan 't station te Spaubeek, toen de zwaarste dezer woudreuzen van daaruit de reis ondernamen naar de tentoonstelling te Luik!

Menig wandelaar heeft uitgerust aan den voet van den geweldigen hoogen Beuk in 't Streepbosch aan den Ruiterskuil en verwikking gevonden in de schaduw van zijn kruin, die van verre reeds in 't oog viel, hoe hoog 't bosch op zichzelf al gelegen is.

Wat al prachtige, oude en tegelijk zeldzame boomien in de omgeving van Limburgsche kasteelen, vaak verdwenen grootheden, zijn in den loop der laatste jaren nog gerooid, omdat hun eigenaars er geld uit moesten slaan.

Maar al vinden we 't jammer van zoo menigen

vertoont met 'n eiland uit de poolstreken, waar eene kleine kolonie van planten (en zelfs dieren) door de eenvormigheid van klimaat blijven voortgroeien. Deze planten zouden anders alléén in 't Noorden van Europa en op de Alpen gevonden worden.

Zijn dat geen uiterst mooie, belangrijke plaatsen, die voor een plantenliefhebber, het bezoek overwaard zijn?...

Wat is, vergeleken bij deze plekjes, b.v. de buurt van Meersen, „de Heiberg”, Geulem, Bemelen, waarover men zoo vaak hoort!

't Is waar, 50 jaar geleden vond men nog planten op „de Hei” (Meersen). Ik meen er toen nog Arnica montana (Wolverlei) gezien te hebben met haar mooie, groote, goudgele bloemen. (De heer H. Dumoulin, in 1868, geeft die ook op en alléén „sur la montagne de Meersen, près du bois). In latere jaren vond ik er ook dat schoone plantje, dat soorl immortelle met zacht rose bloemetjes en grauwe bladeren, Antennaria dioica (Rozenkransje).

Driemaal heb ik er ook, met tusschentijden van één tot drie jaren een plant of struik gevonden van de zoo zeldzame Lycopodium Selago (Dennenwolfsklauw), die er uitziet als een reusachtig mos, ongeveer 12 c.M. hoog was en zijne vingerdikke stengels dicht bezet had met lederachtige, harde steekblaadjes, van 'n allerprachtigst groen.

De Lycopodium clavatum (de groote Wolfsklauw) was

neergevelden vriend, die een siëraad was van 't Limburgsche landschap, we mogen ons nog verheugen, dat er hier en daar nog een veteraan gespaard is gebleven.

* * *

Een der oudste boomen in ons gewest is zeker de linde te Kadier en Keer.

Haar stam heeft, op een meter boven den grond, een omvang van 5.70 M.

't Vall al dadelijk op, dat haar hoogte niet evenredig is met dezen enormen stamomvang. Doch we moeten niet vergeten, dat in den loop der jaren, haar kroon heel wat wederwaardigheden beleefd heeft.

De geschiedenis verhaalt, dat deze linde geplant werd door de Romeinen, tijdens 't beleg van Tongeren (de toenmalige hoofdstad der Aduaten).

In 1868 verwoeste 'n hevige storm 'n groot gedeelte van haar kroon. Zes vierwielige karren zouden toen noodig zijn geweest om 't afgebroken hout weg te voeren.

Omstreeks 't jaar 1885 werd ze andermaal door 'n zware ramp getroffen, 'n brand, die de naastbijgelegen woningen in asch legde, verschroeide 'n groot deel harer takken.

Trots deze ongevallen staat ze er op 't oogenblik weer als een beeld van kracht. Reeds haar ondersle lakken hebben een omvang, welke wedijveren kan met dien van heel oude boomen; hare worlscheuten komen op 'n afstand van vele Meeters, tot ver achter de omliggende huizen, te voorschijn.

Een dezer scheuten is in 1898 als „Wilhelminalinde” overgeplant.

Wel zijn er in vele takken gaten ontstaan, die den musschen tot nestplaats dienden. Dit gaf 's zomers veel last aan de voorbijgangers; bovendien berokkende 't overvloedige regenwater, dat zich hierin verzamelde, schade aan den boom. Daarom zijn deze hollen van gemeentewege met beton opgevuld.

Botanisch is de boom ingeschreven bij de Grootbladlinden, waartoe verreweg 't grootste gedeelte harer verwanten in Z.-Limburg behoort. Als men 't loof van oude lindeboomen bekijkt, moet men rekening houden met 't feit, dat ze op hoogen

er op eene naar 't Westen toe gekeerde helling zeer menigvuldig, met meterlange, over den grond kruipende ranken, die talrijke wortels naar alle kanten uitschoten.

Indertijd heb ik geen van beiden kunnen aankweken; 't was er mée als met sommige vogels; ze sterven in gevangenschap.

De Wakholder struiken, Jeneverbessen (*Juniperus communis*) waren er zeer menigvuldig.

Thans vindt men nog maar enkele exemplaren en die zijn, tussehen de mergelrotsen, naar den kant uit van Geulem, nietige, misvormde struikjes.

Heel de plantenschat uit vroegere jaren is hier verdwenen, planten en bloemen zijn wegl in een natte vallei of opgang (gorge) staan nog wat lichtpaarsehe orchideeën en een in 't „afziëpende” water groeiende ranonkel, met grasvormige bladeren en kleine gele bloemen. Boven op den berg, langs den weg, is *Erythraea Centaureum*, 't Duizendguldenkruid, haast de eenige bijzonderheid meer.

Ja alles is weg, vermoord door 't aangeplante kreupelhout, waartussehen de planten, die behoefte hebben aan licht en lucht niet konden tieren.

En dan die heeren en dames toeristen met krukken en stokken aan den arm en in de hand!

Wat hebben zij onnoemelijk veel planten onnoodig,

leeftijd veel kleinere bladen voorbrengen dan in hun jeugd; hierdoor wordt de Grootbladlinde wel eens verwisseld, op 't eerste gezicht, met de veel zeldzamere Hollandische linde; de kenmerken van bloem en vrucht geven echter steeds zekere uitkomst ter herkenning.

Ongetwijfeld komen er in Z.-Limb. nog meer eeuwenoude linden voor. De Heer Hoens heeft er in ons eerste Jaarboek over geschreven. De Eyserlande en nog andere zullen wel niet veel jonger zijn dan hare zuster te Keer.

Van de Kleinbladlinden hebben we in onze provincie ook nog eerbiedwaardige exemplaren.

Hoe of 't komt, dat men tegenwoordig minder dan vroeger deze boomsoort plant in de onmiddellijke omgeving van woningen? Zelfs de prachtige banken bij de landbouwershuizen zijn verdwenen. Wellicht waren ze te eenvoudig en te rustig voor onze moderne samenleving!

* * *

Op eeuwenoude Eiken kan Z.-Limb. zich niet beroemen. Maar toch moet de eik bij 't kasteel te Schaesberg ver over de 100 jaar oud zijn. Drie mannen kunnen zijn stam nauwelijks omvatten. Zijn kroon, die zich ongestoord heeft kunnen ontwikkelen, is zoo bijzonder schilderachtig, dat hij voor 'n landschaptteekenaar zonder twijfel 'n dankbaar object zou zijn.

Eenmaal is deze eik geveild geworden. Niemand echter wilde toen er 'n bod op doen, uit eerbied voor 't Kruisbeeld, waarover hij zijn forse takken beschermend uitstrekt. Zoo bleef de boom behouden.

Zal hem 'n veel hoogere ouderdom nog beschoren zijn? Groote dikke takken brokkelen reeds af, maar als 't spreekwoord waar is, dat 'n eik net zoo lang kan sterven als hij geleefd heeft, dan behoeven we ons voorloopig over zijn einde nog niet bezorgd te maken.

Eiken groeien aanvankelijk vrij vlug, bereiken op ongeveer 30-jarigen leeftijd hun maximalen hoogte-groei en in 't 60ste jaar zoo wat den grootsten jaarlijkschen diktegroei; na 120 jaar bedraagt deze

moedwillig, uitgeroeid en weggeroofd!

Men heeft Zuid-Limburg hetaas gaan moderniseeren, er voor vreemdelingen „banken” neergezet als om hen uittenoodigen ons, eens zoo mooi landschap toch in 's Hemelsnaam te willen bezoeken.

O, hoe zou ik terug kunnen verlangen naar de tijden van weleer, toen Zuid-Limburg elders nog onbekend was en we hier van vreemdelingenbezoek verschoond bleven.

Zeker, zeker, de toeristen, die ons de eer hebben aangedaan Zuid-Limburg te bezoeken, brachten er heel wat geld.

Maar wat namen ze mée?...

'n Boel natuurschoon!

En voor mij weegt dat *schoone* véél zwaarder dan het *zoete*, 't welk 't rammelen en klinken van vreemd geld voor sommige ooren mag hebben.

Hier moet ik met het „uittreksel uit 'n Nieuwjaarsbrief” ophouden. Véél stond er nog in dien brief, 't welk waard was, afgedrukt te worden.

Uit wat 'k gegeven heb, blijkt genoegzaam, dat deze Nieuwjaarsbrief me welkom moest zijn.

Raath-Bingelrade,

Jos. CREMERS.

toename maar 8 c.M., op lateren leeftijd wordt zij steeds minder.

In N.-Duitschland zijn er nog veel eiken van 400—600 jaar met stammen van 8 meter onttrek, die door 't Rijk als natuur-monumenten beschermd worden. Ook te Leuth, bij 't buitengoed van de Villain XIV, staat een ruim 400-jarige nog kerngezonde eik.

Dat deze boomsoort, soms jaren lang, zware takken kan afwerpen, zonder dat dit een teken is van een spoedigen dood, bewijst 't exemplaar, midden in 't gazon van 't perk te Amstenrade; ze verloont dit verschijnsel al ruim 20 jaar. Ze moet haast even oud zijn als die te Schaesberg. Piëteit voor z'n planter, den grootvader van den tegenwoordigen eigenaar, die zooveel hield van mooie en zeldzame boomen, deed dezen eik tot heden gespaard blijven.

Beide boomen, zoowel te Schaesberg als te Amstenrade behooren tot de Steel- of Zomereik, namen die ze ontleenen aan den langen vruchtsteel, resp. aan 't vroeger afvallen van hun loof, in vergelijking met den Wintereik, die hier minder wordt aangeplant.

Eikenloof, vooral dat van den Wintereik, is zóó sierlijk, dat 't ten allen tijde dienst deed als relief voor beeldhouw- en meekunst.

Trots zijn spreekwoordelijke kracht, behoort de eik tot de boomen welke veel aan allerlei ziekten onderhevig zijn, waarvan tegenwoordig vooral de Eikenmeeldauw schrikbarend toeneemt.

N u t h.

A. DE WEVER.

BEKNOPT OVERZICHT

van

„ONZE LIMBURGSCHE STEENKOLEN”

door

C. BLANKEVOORT, Hoofdingenieur der Mijnen.

Slot.

Onze **vet- of cokeskolen** (Sp. Gewicht 1.30) geven een cokes, die homogeen is uitgezet en weinig gebast is.

De cokes is glanzend, poreus en toch hard en vast. Bij toenemend gasgehalte der kool wordt de kleur van de cokes glanziger, bij zilverwit af en krijgt zij een helderen metaalklank.

1000 K.G. cokeskolen geven gemiddeld 750 K.G. cokes, 25 K.G. teer en 25 K.G. ammoniak- of gaswater.

Over het algemeen zien de cokes- of vetkolen er glanzend uit, zij zijn niet zoo stukrijk als de halfmager- en magere kolen. De vlam is een helder lichtgevend. De practische stookwaarde bedraagt gemiddeld 7500 calorieën per K.G., het verdampingseffect 8.8 K.G.

De vetkolen worden als ruw product bij voorkeur voor stoomproductie gebruikt door de locomotieven van de spoorwegen en door de ketels van de stoomschepen, in den vorm van nootjes door een groot deel der industrie.

De cokes is hoofdzakelijk voor gietwerk in de ijzer- en staalindustrie bestemd. Ook wordt de cokes bij centrale verwarming gebruikt.

Tramwegondernemingen zijn wegens de voor- schriften van het rookzwak stoken, veelal aange- wezen om naast briquettes, cokes te gebruiken.

Cokes- of vetkolen worden door de Staatsmijn Em-

ma aan de markt gebracht. In de toekomst zal de industrie hare vetkolen en cokes eveneens kunnen betrekken van de Staatsmijn Hendrik, de Oranje-Nassau mijn III en de vierde Staatsmijn bij Geleen.

Onze **gaskolen** (Sp. Gewicht 1.25) laten bij ver- hilling een minder sterk opgezwollen massa achter, die sterk gebarsten is. De kolen verbranden zeer levendig met een roodachtig lichtgevend vlam; zij ontwikkelen meer rook dan de vetkolen. De kolen zijn dikwijls zeer stukrijk, daar zij zich door groote hardheid en vastheid kenmerken.

Zij zien er in den regel weinig glanzend uit. Som- nige soorten hebben zelfs een dof aanzien. Deze malte soorten bakken in den regel niet; zij zijn bijzonder geschikt voor gasfabricatie.

1000 K.G. goede gaskolen leveren circa 300 M³ lichtgas, 650 K.G. cokes, 50 K.G. teer en 100 K.G. gaswater.

De stookwaarde der gaskolen bedraagt gemiddeld 7300 calorieën per K.G.; het verdampingseffect 8.6 K.G.

Gaskolen zijn de meest geschikte kolen voor de bereiding van lichtgas; zij dienen een laag asch- en zwavelgehalte te bezitten. Gaskolen zal later de vierde Staatsmijn bij Geleen leveren.

Onze **gasvlamkolen** (Sp. Gewicht 1.20) verliezen bij een stijgend gasgehalte het vermogen om te smelten; zij bakken dus weinig of niet, sinteren hoogstens tot een onsamenvangende massa samen.

Het gas brandt met een lange lichtgevend vlam, die geelachtig rood van kleur is en veel roet afzet.

Ook de gasvlamkolen zien er in den regel weinig glanzend uit.

De stookwaarde der gasvlamkolen bedraagt ge- middeld 7200 calorieën per K.G.; het verdampings- effect 8.4 K.G.

De gasvlamkool vindt bij voorkeur in kleiwaren- fabrieken en glasfabrieken aanwending.

Ook worden mengsels van gasvlam- en vetkolen als ruw product of als gruis en briquettes door tal van groot-industrieën met succes gebruikt.

Gasvlamkolen zijn uit eenige boorgaten bij Sittard en Brunssum aan de oppervlakte gekomen, zoodat uit mijnen, in de buurt van Sittard, bij Berg aan de Maas, bij Munstergeleen of Doenrade en in de buurt van Merkelbeek of Brunssum aangelegd, ne- ven gaskool, ook deze zeer gewilde kolensoort met- tertijd zal worden gedolven.

Scolopendrium vulgare.

Tongvaren.

„In het „Maandblad”, in het „Zuiden” en in de „Limb. Koerier” las ik over „'n Natuurmonu- mentje”. De schrijver begint met den volgenden zin: „Een van de zeer zeldzaam in Nederland voorkomende varens is ontegenzeggelijk de Scolopendrium Vulgare of Tongvaren.”

Ontezenzeggelijk zeer zeldzaam?

Maar wat zegt dan Dr. de Wever „Mededeelingen” No. 1, blz. 37? (Heukels noemt die varen zeldzaam).

Zou er in 't volgend Maandblad niet even kunnen aangegeven worden wie gelijk heeft, de eerstge- noemde schrijver of Dr. de Wever?

—:—

Dit schrijven ontvingen we van een onzer leden. We hebben het dadelijk ter inzage gestuurd aan Dr. de Wever.